

Zaščita otrokovih koristi kot pravna maksima v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo v Evropski uniji

Nuša Majhenc

POVZETEK

Družinsko pravo je eno ključnih pravnih področij, ki vplivajo na posameznika. Kljub temu je to kategorija prava, ki še vedno ni urejena na ravni Evropske unije, niti vključena v primarni pravni sistem. Urejanje pravnega področja poteka preko pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah.

Prispevek obravnava bistvene spremembe Uredbe 2201/2003, ki se nanašajo na vse vidike starševske odgovornosti (od razveze zakonske zveze do protipravnega odvzema otroka), ki se bodo začele uporabljati z 1. 8. 2022 s prenovljeno Uredbo 2019/1111 in ki bodo vplivale na koristi otroka v postopkih v zvezi s starševsko odgovornostjo v čezmejnih primerih. V nekaterih primerih gre za zelo temeljite pravne spremembe, ki bi se morale odražati tudi v nacionalnem pravu, sicer bo uporaba Uredbe s strani sodišč, težavna. Spremembe Uredbe bodo močno poenostavile izvajanje postopkov na sodišču, saj je eksekvatura popolnoma odstranjena iz Uredbe, po drugi strani, pa je podan okvir odločanja nacionalnim sodiščem, ki morajo v primeru protipravnega odvzema odločiti v 60 dneh. Izvajanje Uredbe pa pokaže tudi nekatere pomanjkljivosti na ravni družinskih sodišč v Sloveniji, ter nenazadnje tudi v sistemu socialnega varstva, ki se potencialno lahko še poslabšajo s spremenjeno Uredbo, sodeč po statistiki in analizi odločitev sodišč na relevantnem področju.

Ključne besede: Pravice otroka, spremembe prava Evropske unije, Haške konvencije, starševski spori, starševska odgovornost.

Protection of best interest of the child as a legal maxim in marital and parental responsibility disputes in the European Union

ABSTRACT

Family law is one of the key areas of law that affect the individual. Nevertheless, this is a category of law that is still not regulated at the European level, nor included in the primary legal system of the European Union. Regulation of the legal field takes place through judicial cooperation in civil matters.

The paper discusses the essential changes to Regulation 2201/2003, which relate to all aspects of parental responsibility (from divorce to the illegal removal of a child), which shall apply from 1 August 2022 with the amended Regulation 2019/1111, and which will affect best interest of the child in proceedings related to parental responsibility in cross-border cases. In some cases, these are very fundamental legal changes that should also be reflected in national law, otherwise the application of the Regulation by the courts, will be intricate. The amendments to the Regulation will greatly simplify the implementation of procedures in court, as exequatur is completely removed from the Regulation, on the other hand, a decision-making framework is given to national courts, which must decide within 60 days in the case of unlawful removal of the child.

The enforcement of the Regulation also shows some shortcomings at the level of family courts in Slovenia, and in the social protection system, which can potentially worsen with the amended Regulation, judging by the statistics and analysis of court decisions in the relevant field.

Keywords: Rights of a child, changes in European law, Hague Conventions, parental disputes, parental responsibility.

1. Uvod

S poglavljanjem in širitvijo evropskih povezav preko zgolj ekonomskih vprašanj ter z vzpostavljanjem štirih svoboščin, ki so omogočale večje vzpostavljanje meddržavnih zasebnih povezav, je postajala vse bolj jasna tudi potreba po harmonizaciji civilne-

ga prava, kar se je izkazovalo v 220. členu Rimske pogodbe, ki je predvideval poenostavitev postopkov priznavanja pravnomočnih sodb sodišč držav članic (tako imenovana peta svoboščina).¹ Dejansko pa Evropski uniji (v nadaljnjem besedilu: EU) pravno formalno še do danes ni uspelo vključiti družinskega prava v primarni pravni okvir EU, saj 81. člen Pogodbe o delovanju Evropske unije² (v nadaljnjem besedilu: PDEU) govori o pravosodnem sodelovanju v civilnih zadevah primarno na treh področjih:

(a) ukrepi mednarodnega zasebnega prava (pristojnost, priznanje, izvrševanje),

(b) posebna vprašanja civilnega postopka in enotni evropski postopki,

(c) splošno civilnopravno sodelovanje.³

Bistvo sodnega odločanja v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo, ki se dejansko nanašajo na postopke razveze zakonske zveze in sporazuma o vzgoji in varstvu, stikih in preživljanju otroka, je starševska odgovornost. Čeprav se starševska odgovornost v samem sodnem postopku šteje za pomožno zadevo pri glavnem vprašanju zakonske zveze, pa je za razumevanje pravic otroka, bistvenega pomena.⁴ Zaradi tega tudi vsebinsko predstavlja starševska odgovornost bistveni del urejanja v okviru evropskega (družinskega) prava in konkretno nadgradnjo mednarodnega civilnega zasebnega prava, kot ga na tem področju predstavljata Konvencija o civilnopravnih vidikih mednarodnega protipravnega odvzema, ki je bila podpisana v Haagu 25. oktobra 1980 (v nadaljnjem besedilu: Konvencija 1980) in Konvencija o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju, uveljavljanju in sodelovanju glede starševske odgovornosti in ukrepov za varstvo otrok, podpisana v Haagu 19. oktobra 1996 (v nadaljnjem besedilu: Konvencija 1996).

Postopki starševske odgovornosti so bistveni za večje število znanstvenih področij, ki jih sodišče tudi aktivno uporablja pri odločanju, predvsem zaradi pridobitve mnenj o psihofizičnem, socialnem, družbenem stanju vseh vpletenih oseb.

Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih

¹ Baarsma, 2011, str. 93.

² 81. člen PDEU je uporabljen kot podlaga za sprejem vseh treh Uredb (zaporednih), ki urejajo zakonske zadeve in starševsko odgovornost.

³ Kramer, 2018, str. 10.

⁴ Francq, 2003, str. 54.

sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 (v nadaljnjem besedilu: Uredba) in prenovljena Uredba Sveta (EU) št. 2019/1111 o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o mednarodnem protipravnem odvzemu otrok (v nadaljnjem besedilu: prenovljena Uredba) predstavlja temelj evropskega družinskega prava in tako procesno kot materialno razširja Konvenciji 1980 in 1996 z vključitvijo pravil o:

(a) določitvi katero sodišče je pristojno,

(b) v kolikšni meri mora sodišče priznati pravnomočno sodbo sodišča druge države članice,

(c) izvrševanje sodnih odločb v drugi državi članici,

(d) sodelovanje med osrednjimi organi držav članic⁵.

Za izvajanje tako Konvencij 1980 in 1996 kot tudi Uredbe pa so bistvena določila Družinskega zakonika (v nadaljnjem besedilu: DZ), ki na nacionalni ravni ureja družinska razmerja in starševsko odgovornost.

2. Vodilna načela na področju reševanja zakonskih sporov in starševske odgovornosti

Prvo mednarodno orodje na področju družinskega prava, ki je v družinskem življenju vključevala vidik otrokovih koristi, je bila Konvencija 1980, ki ji je na konkretnem področju določanja in urejanja starševske odgovornosti z mednarodnim elementom, sledila Konvencija 1996. Za učinkovito izvajanje štirih svoboščin v okviru evropskega prava in priključitev EU Skupnosti Haaške konference o mednarodnem zasebnem pravu je bila bistvena ureitev področja družinskega prava tudi v EU.

Prvotna Uredba Sveta (ES) št. 1347/2000 z dne 29. maja 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo, je predstavljala prvi in temeljni pravni akt pravosodnega sodelovanja na področju družinskega prava na ravni EU, ki je določil pravila o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb o razvezi, prenehanju življenjske skupnosti in razveljavitvi zakonske zveze ter

⁵ V okviru EU so osrednji organi, v okviru Haške konference o mednarodnem civilnem zasebnem pravu pa centralni organi, vendar gre navadno za isti organ v državi, zaradi prekrivanja vsebina evropskega prava in konvencij 1980 ter 1996.

sodnih odločb o starševski odgovornosti obeh zakoncev do otrok. Ta uredba je bila kmalu razveljavljena z Uredbo št. 2201/2003, ki je prenovljena z Uredbo št. 2019/2011, ki se začne uporabljati s 1. 8. 2022^{6,7} Uredba predstavlja dopolnitev obeh Konvencij 1980 in 1996, tako s konkretno vsebino (predvsem jasnejšimi definicijami), jasnejšo delitvijo vlog in nalog. Bistveno pa je tudi, da se Uredba, skladno z njenim 61. členom, uporablja za Konvencijo 1996 tudi če je otrokovo običajno prebivališče v tretji državi, ki je pogodbenica te Konvencije.

Pomembno je dodati, da na področju mednarodnega urejanja starševske odgovornosti v razmerju do otroka, v evropskem pravu in posledično v nacionalnih pravih držav članic ostajata v veljavi obe Konvenciji, saj Uredba v uvodni izjavi 17 in 62. členu jasno navaja, da konvenciji predstavljata urejanje zadev, ki jih evropsko pravo ne ureja, kjer pa področje ureja evropsko pravo, ima ta prednost.

Razlog harmonizacije postopkov starševske odgovornosti je bil v uskladitvi pravil EU o mednarodnem zasebnem pravu in njenem pristopu k Skupnosti Haaške konference o mednarodnem zasebnem pravu.⁸ Hkrati pa je Uredba oblikovana na podlagi 288. člena PDEU, kar ji daje status vira sekundarnega prava s splošno uporabo in neposrednim učinkom. Takšna ureditev je pomenila prenos mednarodnih in EU konvencij⁹ v pravo EU, ki je razširil sodelovanje pravosodja na družinsko pravo.¹⁰

Področje družinskih zadev v EU trenutno urejajo: Uredba 2201/2003 in 2019/1111 (ki se imenuje tudi Uredba Bruselj IIa oziroma prenovljena Uredba, ki se imenuje Uredba Bruselj IIbis), Uredba Rim III, Uredba o preživnini, Uredba o premoženju zakoncev režimi in Uredba o premoženjskih posledicah registrirane družbene skupnosti.¹¹

Evropska komisija je spremembo Uredbe pripravljala od leta 2014, ko je pripravila obsežno analizo z vprašalniki za pravnike,

⁶ Razen členov 92, 93 in 103, ki se uporabljajo od 22. julija 2019.

⁷ Poročilo Komisije, 2014, str. 2.

⁸ Sklep Sveta 2006/719/ES.

⁹ Predvsem gre za Bruseljsko konvencijo iz leta 1968 o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (Uradni list EU, št. L 299, 31.12.1972, 32–42) in Konvencijo, sestavljeno na podlagi člena K.3 Pogodbe o Evropski uniji, o pristojnosti ter priznavanju in izvrševanju sodnih odločb v zakonskih zadevah, sprejeto dne 28. in 29. maja 1998 pri pripravi Konvencije o pristojnosti ter priznavanju in izvrševanju sodnih odločb v zakonskih zadevah (Uradni list EU, št. C 221, 16.7.1998, str. 2–18).

¹⁰ Koukoulis, Kakos, 2020, str. 150.

¹¹ Drventić, 2017, str. 424.

izvajalce (osrednje organe) in javnost. Bistvene težave so bile zaznane na štirih področjih: ugrabitev otrok s strani enega od staršev, čezmejna namestitev otrok, priznavanje in izvrševanje sodnih odločb ter sodelovanje med osrednjimi organi. Bistvene težave na področjih uporabe Uredbe so v zamudi rokov, ki so nemalokrat tudi zaradi implementacije zahtev Uredbe, posledično negativnih vplivih na temeljne otrokove pravice, ter vplivi na zaupanje zaradi dolgotrajnosti postopkov.¹² Nenazadnje so se težave v uporabi Uredbe kazale tudi v številu vprašanj naslovljenih na Evropsko pravosodno mrežo - EJN (v smislu izmenjave izkušenj med družinskimi sodniki), število mednarodnih seminarjev, ki jih je organizirala Evropska pravosodna mreža in številu predhodnih vprašanj naslovljenih na Sodišče Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: SEU) glede razlage Uredbe.

Večje spremembe, prenovljene Uredbe, ki se bo uporabljala od

1. 8. 2022 dalje, so:

1. mednarodna pristojnost,
2. mednarodni protipravni odvzem otrok,
3. otrokova pravica do izražanja svojega stališča,
4. odprava eksekviture,
5. izvršba,
6. javne listine in sporazumi,
7. postavitvev otroka v drugi državi članici in
8. okrepitev sodelovanja med državami članicami.¹³

2.1. Koristi otroka

Korist otroka je pravni standard, ki pa ni pravnoformalno definiran niti v zakonodaji niti v mednarodnih Konvencijah, ampak še njegova vrednost, širina in pomen ugotavljata skladno z vsakokratnimi okoliščinami konkretnega primera. Čeprav ni pravno podprt pa je pojem koristi otroka objektivni pojem in ne projekcija subjektivnih teženj otroka ter predstavlja maksimizacijo koristi konkretnega otroka v konkretnem primeru, kar je poudarjeno v 3. členu Konvencije o otrokovih pravicah (v nadaljnjem besedilu: KOT).

Zaradi nedoločenosti pravnega standarda koristi otroka se sodniki in strokovni delavci centrov za socialno delo v praksi ve-

¹² Ocena učinka, 2021, str. 34.

¹³ Musseva, 2020, str. 1.

likokrat srečujejo s kontradiktornimi situacijami. Kot vodilo uokvirjanja otrokove koristi se uporabljajo splošna pravna načela, otrokove pravice, pravice in dolžnosti staršev ter drugi instituti prava, ki otroka skušajo zaščititi ter mu nuditi vso potrebno varstvo.¹⁴ Težava nastane pri mednarodnih primerih zaradi različnih temeljnih kulturoloških dojemanj tako otrokovih koristi kot tudi pravic in dolžnosti staršev.

Kot predpogoj definiranja (pred)sodnih postopkov, ki vključujejo zaščito otrokovih koristi, je potrebno definirati, kaj otrok je. V Uredbi do sedaj te definicije, kot temeljnega izhodišča sodnih postopkov, ni bilo. S prenovljeno Uredbo je ta definicija dodana skladno s KOT in Konvencijo 1996.

2.2. Starševska odgovornost

Starševska odgovornost predstavlja celoto vseh pravnih razmerij, ki jih ureja družinsko pravo v razmerju med starši in otroci. V posameznih državah članicah je pravno starševska odgovornost definirana različno. Na ravni EU gre predvsem za dve skupini nacionalnih pravnih ureditev: prvo skupino, ki to ureja enotno, in drugo skupino, ki starševsko odgovornost deli na institut varstva in vzgoje ter na institut starševske skrbi. V slednjo skupino sodi tudi RS. Čeprav gre za najvišji postulat varstva človekovih pravic tako v smislu Konvencije o otrokovih pravicah kot tudi Evropske konvencije o človekovih pravicah, pa na ravni mednarodnega zasebnega civilnega in evropskega adjektivnega prava to predstavlja izrazito težavo¹⁵.

Slovenska zakonodaja ločuje med varstvom in vzgojo (138. člen DZ) in starševsko skrbjo (151. člen DZ), ki nista neposredno povezani, kar pomeni, da tudi v kolikor eden od staršev nima dodeljene pravice do varstva in vzgoje, pravico do starševske skrbi ohrani, saj je odvzem le-te popolnoma ločen postopek, ki sodi pod trajnejše ukrepe varstva koristi otroka. To je implicitno povezano s konceptom zakonitega zastopanja, kjer starši to upravičenje pridobijo *ex lege* neposredno z rojstvom otroka (245. člen DZ). Zastopanje je povezano s tremi koncepti sposobnosti posamezni-

¹⁴ Lainšček, 2018, str. iv.

¹⁵ To je med drugim razlog, da Konvencija 1980 vsebuje dikcijo člena 8(2)(f), ki se nanaša na uradno potrdilo ali garantno pismo prava, ki se uporablja v državi izvora, medtem ko pod presumpcijo *iura novit curia* tega v uredbah EU ni, saj je inherentno predvideno, da je, skladno z naravo kontinentalnega prava, kontradiktornost v pravnem (predvsem pa nepravdnem, kot je to po letu 2017 v RS) postopku omejena.

ka: pravno, poslovno in procesno sposobnostjo in se *in strictu sensu* nanaša na starševsko skrb, kot je podana v 6. členu DZ in, ki pomeni pravico in obveznost staršev (136. in 137. člen DZ). V skladu s posebnim ustavnim varstvom otrok (prvi odstavek 56. člena Ustave RS) mora zakonodajalec otroke v pravnem prometu posebej zavarovati¹⁶, zato tudi DZ to loči v 145. členu. Skladno s temeljnimi človekovimi pravicami pa morata starša starševsko skrb izvajati sporazumno (151. člen DZ), ne glede na to ali starša živita v (zunaj)zakonski zvezi ali ločeno in ne glede na to, kateremu staršu je dodeljeno varstvo in vzgoja. Takšna široka pravna definicija obveznosti staršev je v nadaljevanju pomembna predvsem z vidika kategorizacije in kazensko-pravne umestitve protipravnega odvzema otroka.

Na ravni prava EU Uredba, v zvezi s starševsko odgovornostjo, ureja:

- pravico do varstva in vzgoje ter stikov starša z otrokom,
- institute skrbništva, rejništva in institucionalne oskrbe,
- določitev in naloge katere koli osebe ali telesa, ki so dolžni skrbeti za otrokovo osebnost ali premoženje, za zastopanje ali pomoč otroku;
- ukrepe za zaščito otroka v zvezi z upravljanjem, ohranjanjem njegovega premoženja ali razpolaganjem z njim.¹⁷

Po Uredbi lahko pristojno sodišče¹⁸ izreče kateri koli izmed zgoraj navedenih ukrepov za zaščito otrokovih koristi, sprejeme pa lahko tudi začasne nujne zaščitne ukrepe za varstvo koristi otroka na podlagi 20. člena, če je podana takšna ocena strokovnih prič. Na podlagi Uredbe (EU) št. 606/2013 Evropskega parlamenta in Sveta o vzajemnem priznavanju zaščitnih ukrepov v civilnih zadevah (v nadaljnjem besedilu: Uredba 606/2013) se zaščitni ukrepi¹⁹ priznajo brez posebnega postopka in so izvršljivi brez razglasitve izvršljivosti²⁰. Pravno formalno se ukrep zaščite otrokovih koristi, izrečen po določilih Uredbe, priznava in izvršuje skladno s to uredbo, kar je bilo z vidika priznavanja in izvršitve za otroka

¹⁶ Kdo zastopa otroka po novem družinskem zakoniku?, Uradni list, e-vir.

¹⁷ Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa, 2014, str. 19.

¹⁸ Običajno odloča sodišče v državi članici, v kateri ima otrok običajno prebivanje. Če običajnega prebivanja ni mogoče določiti, pristojnost prevzame država članica, v kateri se otrok trenutno nahaja, na podlagi rezidentalne sekundarne jurisdikcije v okviru 55. člena Uredbe.

¹⁹ Prepoved ali ureditev: (i) vstopa na kraj, kjer se zadržuje otrok, (ii) vseh vrst stikov z otrokom, (iii) približevanja otroku.

²⁰ V slovenski zakonodaji je to področje urejeno v Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 16/08, 68/16, 54/17 – ZSV-H in 196/21 – ZDOsk).

manj ugodno, kot če bi bil izrečen zaščitni ukrep v okviru Uredbe 606/2013, ki predvideva neposredno izvršljivost skladno s 4. členom.

2.3. Mednarodni protipravni odvzem

V okviru mednarodnega in EU urejanja starševske odgovornosti, ima institut protipravnega odvzema otroka ključno mesto, saj je največ težav v zvezi z doseganjem in izvajanjem standarda otrokove koristi in zaščite temeljnih otrokovih pravic, ter nena zadnje tudi zaščite človekovih pravic starša, ki je ostal, ravno pri protipravnem odvzemu. Procesno pa predstavlja težavo tudi dolgotrajnost postopkov pred sodišči, ki odločajo o vrnitvi, v državi v katero je bil otrok protipravno odpeljan oz. zadržan.

Pravni termin »ugrabitve«, kot je uporabljen v Konvenciji 1980, predpostavlja ozko dojetje fizične odstranitve otroka. Gre za obsoletno razumevanje, kar je razvidno tudi iz dejstva, da je bil prevod naslova konvencije v zakon o ratifikaciji te konvencije spremenjen v »protipravni odvzem«²¹.

Gre torej za civilnopravne spore v zvezi z določitvijo in uveljavitvijo otrokovega bivališča in bivanja, saj je sama ugrabitve kaznivo dejanje na podlagi 190. člena Kazenskega zakonika (v nadaljnjem besedilu: KZ-1). Vsebinsko razlikovanje med ugrabitvijo in protipravnim odvzemom na ravni nacionalne zakonodaje je opisano v nadaljevanju, v naslovu 4 tega prispevka.

Bistvena za razumevanje teksta Konvencije 1980 kot osnove za vse kasnejše pravne tekste, tudi evropske, je preučitev pripravljanih tekstov konvencije, ki v okviru dikcij (predvsem 12., 13. in 20. člen) indirektno razmejuje med ugrabitvijo kot kaznivim dejanjem odvzema otroka s strani tretje osebe, ter ugrabitvijo s strani starša. To priznava tudi slovenska kazenska zakonodaja, ki v segmentu ugrabitve otroka (190. člen KZ-1) predvideva tudi dokazovanje zlonamernosti kot temeljnega instituta razlikovanja med ugrabitvijo po civilnem pravu in kazenskem pravu. Bistvena razlika pa je v tem, da ugrabitve oziroma nedovoljen odvzem otroka s strani enega od staršev navadno predstavlja civilnopravni spor v zvezi z določitvijo in uveljavitvijo otrokovega bivališča in bivanja. Zato se verjetnost takšnega dejanja povečuje z čezmejnimi porokami

²¹ Ta sprememba je izvedena tudi s spremembo Zakona o ratifikaciji Konvencije 1980 leta 2012 z nadomestitvijo besede »ugrabitve« z »mednarodni protipravni odvzem«.

(in posledično razvezami), kar je ugotovilo tudi Dyerjevo poročilo leta 1978 za 14. zasedanje Haške konference o mednarodnem zasebnem pravu. Ta dejavnik razloži tudi rast števila protipravnih odvzemov otrok v EU, ki je najverjetneje posledica svobodnega gibanja ljudi, ki se tudi vse bolj uporablja.²²

Drugi del razlikovanja med institutom ugrabitve po kazenskem in civilnem pravu je v Konvenciji 1980, ki v okviru protipravnega odvzema s strani enega od staršev z določenimi specifičnimi okoliščinami omejuje vračanje otroka, kar je definirano v 13. členu v navezavi z 20. in 12. členom. Nevračanje otroka predstavlja eno ključnih težav procesne učinkovitosti tudi na ravni EU zakonodaje, hkrati pa ta del predstavlja tudi področje, kjer so otrokove koristi tudi pod vprašajem zaradi vse pogostejšega vprašanja dolgoročnih posledic na otroku zaradi samega postopka nevračanja v smislu posameznih vsebinskih postavk, kjer starš v novi državi pravno izpodbija odločbo o vračanju in to dokazuje s posledicami na otroku.

Glede na to, da Dyer v omenjenem poročilu navaja, da Konvencija 1980 razlikuje med mednarodnim protipravnim odvzemom in protipravno premestitvijo bivanja otroka, pa takšne omejitve vračanja lahko pripeljejo do položaja, kjer so starši tujega izvora (tj. nadržavljeni ali celo nerezidenti države, pristojne za odločanje) v deprivilegiranim položaju.²³ To je opazno tudi iz kasnejših analiz, ki so pokazale, da je v takšnih primerih največkrat uporabljen 21. člen Konvencije 1980, ki ureja zgolj stike z otrokom, ne pa njegovo fizično bivanje. To v realnosti pomeni predvsem npr. mednarodna selitev pred zaključkom postopka razveze zakonske zveze in brez soglasja drugega starša, ki ima in obdrži starševsko skrb, kot temelj za procesno odločanje pri zamenjavi prebivališča (kar zahteva tudi 5. člen Zakona o prijavi prebivališča v slovenski zakonodaji²⁴).

Sprožitev postopka po Uredbi in Konvenciji 1980 je sicer enaka, vendar pa je zaradi instituta »ugrabitve«, ki ga v Uredbi ni, mehanizem vračanja opisan v Uredbi (11. člen), boljši in bolj učinkoviti.

²² Dyer, 1978, str. 18.

²³ Prav tam, str. 20-22.

²⁴ Pri izvajanju postopkov vračanja v slovenski zakonodaji se je v primerih zadnjih let izkazalo, da v določenih primerih nekatere upravne enote v upravnih postopkih spremembe prebivališča ali izdaje uradnih dokumentov otrok, ne zahtevajo soglasja drugega starša ugotavljanja resničnega dejanskega stanja, kot to predvideva načelo materialne resnice v 8. členu Zakona o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/06 – uradno prečiščeno besedilo, 105/06 – ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10, 82/13, 175/20 – ZIUOPDVE in 3/22 – ZDeb).

kovit. Za urejanje starševskih odgovornosti in vračanja otrok so v Uredbi naloge med državo izvora in državo izvršitve jasne, hkrati pa so dodani instrumenti zaščite otroka, kot je v drugem odstavku 11. člena Uredbe, možnost zaslišanja otroka v sodnem postopku²⁵. Učinkovitost Uredbe temelji tudi na sodnem sodelovanju, enotni sodni praksi (ki jo ustvarja SEU) ter nenazadnje Schengenskem sistemu za izmenjavo podatkov (SIS) preko SIRENE uradov. Kljub temu pa so analize pokazale, da so bile procesne omejitve v Uredbi postavljene preohlapno, zato bodo s spremembo Uredbe, ki se začne uporabljati z 1. 8. 2022, tudi na področju protipravnega odvzema in vračanja, močno spremenjene in omejene. Implementativno pa so v okviru predvidenih zakonskih sprememb, pomembni predlogi, ki jih Evropska komisija pripravi za implementacijo na nacionalni ravni.

3. Procesne in vsebinske spremembe, ki vplivajo na načelo otrokove koristi

Sistemski razvoj procesnih pravic otrok in posledično zaščite njihovih koristi je v ospredju razvoja evropskega družinskega procesnega prava od leta 2011 z objavo Agende EU za otrokove pravice, ki vzpostavlja standarde sodnih postopkov, ki predvidevajo aktivno vključitev otroka v sodne postopke glede njegovih pravic in obveznosti, skladno s starostjo, zrelostjo in posledično sposobnostjo sodelovanja v postopku. Fizično postavljanje meja sposobnosti otroka, da razume, zaščiti in argumentira svoje stališče in pravice z materialno mejo, kot je postavljena v 273. členu DZ je v neposrednem nasprotju s sodobnimi pravnimi standardi, kot trdi ta Vandekerckhove in O'Brien, ki pravita, da *»v okoliščinah, ko so v (sodnem) primeru ogrožene pravice otrok, je pomembno ne samo pogledati vsebine primera ali (pravne) značilnosti dane situacije, ampak tudi upoštevati način, na katerega sodni sistem dejansko obravnava in se nanaša na otroke med samim postopkom.«*²⁶ Vprašanja pravic otrok na ravni nacionalnega slovenskega prava se izpostavljajo posebej v razveznih postopkih, v delu, ki se izvaja skladno z drugim, predvsem pa tretjim odstavkom 98. člena DZ.

²⁵ Ta v trenutno veljavni Uredbi št. 2201/2003 je zaslišanje v diskrecijski pristojnosti sodišča, kar je skladno tudi s stališči Evropskega sodišča za človekove pravice, npr. Gajtani proti Švici, št. 43730/07, kjer nezaslišanje 11-letnega otroka ni predstavljalo kršitve 8. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah.

²⁶ Vandekerckhove, A., O'Brien, K, v: Lucić, N., 2018, 391.

Vse zadeve glede urejanja starševskih pravic in starševske odgovornosti so močno povezane tako z otrokovimi pravicami kot tudi z otrokovimi koristmi. Za institut zaščite pravic in koristi v postopkih, kjer sodnik oceni, da gre za poskuse vplivov ali usmerjanja otrok s strani staršev v postopku oziroma da je otrok že nameščen v zavod (175. člen DZ), ima sodnik možnost uporabe instituta zastopnika otrokovih pravic (182. člen DZ) ali kolizijskega skrbnika (45. člen Zakona o nepravdnem postopku; v nadaljnjem besedilu: ZNP), vendar kljub temu nastane vprašanje potrebe takšnega instituta in časa za izvedbo, glede na to, da drugi stavek tretjega odstavka 11. člena Uredbe določa izdajo sodne odločbe v šestih tednih po vložitvi zahtevka.

Glede na to, da so vplivi na otrokove koristi in učinkovitost postopkov tudi politična vprašanja je povsem razumljivo, da je to področje predstavljalo (na postopkovni ravni) enostavno sprejetje sprememb.

3.1. Zaslišanje otroka v sodnem postopku

Zaslišanje otroka sodi v samo bistvo zaščite otrokovih koristi z neposrednim izražanjem njegove volje. Čeprav je stališče Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljnjem besedilu: ESČP), da nezaslišanje otroka v razveznih postopkih in postopkih določanja ne pomeni kršitve človekovih pravic v postopkih odločanja o vzgoji in varstvu, stikih in preživljanju otroka oziroma pravice do zasebnega in družinskega življenja (npr. Gajtani proti Švici, št. 43730/07), pa je bila v postopku spremembe Uredbe, politična podpora krepitvi takšnega pristopa, močna.

Tako je v prenovljeni Uredbi posebna pozornost namenjena lastnemu izražanju stališča otroka, kot bistvenemu in temeljnemu elementu koristi otroka, ki je nomotehnično podprta z dvema določbama – 21. in 26. členom ter razlago v uvodni izjavi 39. Slednja navaja, da je izražanje mnenja s strani otroka skladno tako z 24. členom Listine EU o temeljnih pravicah in 12. členom KOP, vendar to mnenje ni nujno pridobljeno z zaslišanjem pred sodnikom v sodni dvorani, temveč je to prepuščeno nacionalni ureditvi. Ob tem pa je ključnega pomena navedba prenovljene Uredbe Sveta (ES) št. 2020/1783 z dne 25. novembra 2020 o sodelovanju med sodišči držav članic pri pridobivanju dokazov v civilnih ali gospodarskih zadevah (v nadaljnjem besedilu: Uredba o pridobivanju dokazov).

Ta navedba je ključna saj omogoča izvajanje zaslišanje tudi preko avdio-video kanalov, ki jih matična Uredba ne predvideva. To pa je bistveno za organizacijo in ustvarjanje procesnih pogojev, ob ohranitvi diskrecijskega polja sodnika, da zagotovi najbolj učinkovit neposreden dokaz in izraz otrokove volje kot bistvenega in neposrednega elementa otrokove koristi. Tako lahko, skladno z uvodno izjavo 39 in odločbo SEU v zadevi C-491/10²⁷ uporabi le strokovna mnenja, ali pa se odloči za uporabo vseh (tudi novejših) instrumentov.

Ob tem je potrebno dodati, da so nekatere države že uredile interne protokole zaslišanja otrok, ki vključujejo strokovnjake relevantnih področij (vedenjski, razvojni, klinični psihologi ipd.) in konkretne prostore (npr. posebne prostore z izvajanjem tehnik, kjer določenih igrar in igre otroku omogočajo psihološko sprostitev in indirektno navedbo želja, ki jih lahko »prevedejo« psihologi in podobni strokovnjaki). Takšna širitev pristojnosti in zahtev sodiščem po izvajanju konkretnih interakcij z otroci, pa postavlja pod vprašaj trenutno slovensko ureditev (v smislu 61. člena ZNP v navezavi z 108. členom ZNP in 273. členom DZ) in konkretno pripravljenost sodnikov, da to tudi izvedejo. Ob tem vsekakor ni zanemarljivo dejstvo, da je bil v postopku sprejemanja prenovljene Uredbe, predlog Evropske komisije, da nacionalna sodišča oblikujejo neke vrste specializacijo na sodiščih ali družinskih sodiščih za izvajanje mednarodnih zadev, zaradi vseh specifik. To je bilo predlagano na podlagi predloga sodnikov Evropske sodniške mreže, ki je ugotavljala, da do neučinkovite obravnave na sodiščih prihaja zaradi prenizke stopnje posebnih znanje sodnikov, ki te primere obravnavajo (posebej glede na izredno kratke roke) ter posledično njihove sposobnosti vključevanja v druge jurisdikcije EU. Avstrija, Belgija, Bolgarija, Češka, Finska, Francija, Nemčija, Madžarska, Irska, Latvija, Litva, Nizozemska, Romunija, Slovaška, Švedska in Združeno kraljestvo so specializirali pristojnost sodišč, Malta in Luksemburga imata samo eno oziroma dve družinski sodišči²⁸, zato specializacija ni bila smiselna. Ciper, Estonija, Grčija, Italija, Poljska, Portugalska, Slovenija in Španija pa specializacije niso izvedle.²⁹

²⁷ SEU Aguirre Zarraga, C-491/10 PPU, 22. 12. 2010.

²⁸ Ocena učinka, 2021, str. 37.

²⁹ Article 11 working group, 2019, str. 26.

Najbolj bistvene spremembe Uredbe bodo od 1. 8. 2022 na področju krepitve instituta zaslišanja otroka v sodnem postopku v zvezi s starševsko odgovornostjo, zato je pomembno, da tudi slovenski sodniki razumejo pomen, ki je temu institutu podan. Tako nizozemski sodniki poročajo, da otroku od tretjega leta starosti določajo skrbnika ad litem, intervjuje pa opravljajo od šestega leta otrokove starosti naprej (gre seveda za prirejene intervjuje v otroku primernem okolju izven sodnih dvoran). V Nemčiji je Ustavno sodišče že od 80-ih let prejšnjega stoletja zahteva od sodnikov intervju z otrokom. Otrok je povabljen na sodišče, kjer je najprej seznanjen z vsemi pravicami, vključno s pravico, da se ne pogovarja s sodnikom.

Tudi francoski sodniki poudarjajo, da je vprašanje zaščite koristi otroka del pravne prakse in ne pravnih norm, hkrati pa je zaradi kompleksnosti mednarodnih primerov v zvezi s starševsko odgovornostjo, za izvajanje teh postopkov določeno Prizivno sodišče v Bordeauxu, ki vodi seznam odvetnikov specializiranih za izvajanje prava z otroci, kar omogoča učinkovito izvedbo zaslišanj otrok. Konkretni primeri izvajanja zaslišanj otrok v francoskem sodnem sistemu, sodniku prepuščajo izredno široko polje diskrecije in mu omogočajo, da se sodnik sam odloči o vsebini zapisnika oziroma, da na zahtevo/željo otroka določeno dejstvo vključi v zapisnik, ker otrok ne želi, da starši to vedo. Zaradi tega je izrednega pomena prisotnost odvetnika otroka³⁰, ki ni odvetnik določen s strani staršev in strokovno obvladuje dotično področje.

V postopku zaslišanja otroka, imata tako Francija kot tudi Belgija, kot državi z večjim številom mednarodnih postopkov v zvezi s starševsko odgovornostjo, procesno jasno določeno, da morajo biti zaslišanja v postopkih izvedena sosledno, kjer mora sodnik najprej izvesti ločeno zaslišanje obeh staršev, kar omogoči izhodišče za ugotavljanje zanesljivosti otrokovega zaslišanja. Francosko vrhovno sodišče je potrdilo, da je zaslišanje otroka lahko izvedeno po zaslišanju obeh staršev, vendar samo z zaključki in ne celotnim zapisnikom (zato je lahko izvedeno tudi brez prisotnosti sodnika, v kolikor pa se sodnik odloči, lahko zaslišanje ponovi s prisotnostjo sodnika). Ena zadnjih sodb pravi, da sodnik ne sme ekstenzivno citirati otroka, temveč to filtrirati. Tukaj nastopi odvetnik otro-

³⁰ V francoskem sistemu izvajanja zaslišanj otrok je prisotnost odvetnika »iz seznama odvetnikov specializiranih za pravo z otroci« obvezna, ne glede na to ali ima otrok že določenega in prisotnega zastopnika ad litem. Vključenost vseh strank temu sistemu daje posebno objektivnost in transparentnost.

ka, da osnutek zapisnika pregleda in oceni stopnjo diskretnosti. Zapisnik ne more biti potrjen brez potrditve odvetnika otroka in skrbnika *ad litem*, če je ta imenovan in prisoten za zaslišanje.

Tudi Madžarska je že popravila svojo nacionalno zakonodajo tako, da vsi otroci, ki so dovolj stari dobijo pisno informacijo o pravicah, da so slišani. S tem pa so zavezali sodišča, da to informacijo podajo in pridobijo zaslišanje na podlagi želje otroka biti zaslišan. Procesno izvedbeno to pomeni, da imajo sodišča in pristojni organi socialnega varstva, standardizirane informacije po starostnih skupinah, ki omogočajo hitro in učinkovito izvedbo informiranja otroka.

Večina držav članic EU, pa tudi Organizacije združenih narodov je proti starostnim mejam³¹, zato v Uredbi ta ni dodana, namesto tega sta predvideni dve možnosti: dopis vsem ali pa ocena sodišča/strokovnjakov (tudi Centra za socialno delo) za oceno sposobnosti otroka ali že formira svoja mnenja in razume vsebino dogajanja.

Tudi v skladu z 11(2). členom še veljavne Uredbe je v izvedbi postopkov po Konvenciji 1980³² je treba otroku omogočiti, da je zaslišan med haaškim postopkom vračanja, razen če se to zdi neprimerno glede na njegovo starost ali stopnjo zrelosti. Poleg tega mora sodišče v skladu s členom 11(5), preden se vrnitev otroka zavrne, dati staršu, ki je zapustil otroka, možnost, da se zasliši.

V tem segmentu je ključnega pomena tudi implementativna instrumentalizacija zaslišanj preko elektronskih medijev, kar je postalo aktualno še posebej med epidemijo zadnjih dveh let. Uredba o pridobivanju dokazov v okviru 17. člena omogoča, da se dokazovanje izvede neposredno v drugi državi članici, na podlagi postopka, ki je v tem členu opisan. Po razlagi Evropske komisije v ta okvir sodi tudi zaslišanje preko elektronskih medijev. Vprašanje obsega zaslišanj še ni rešeno³³ - ali v Uredbo o pridobivanju dokazov sodi samo zaslišanje staršev ali otroka ali celotno sodno zaslišanje ter ali je za namen sodnega spisa mogoče zaslišanje posneti ali je dovoljen samo zapisnik. Ob tem pa se postavlja tudi vpraša-

³¹ V nasprotju s slovensko zakonodajo, kjer meja sicer ni absolutna, vendar se navadno sledi 146. členu DZ.

³² Gre za primere izvajanja postopkov s tretjimi državami, kjer Uredba v poglavju o razmerju do drugih pravnih instrumentov (Poglavje V, prednostno 62(1)(b). člen) navaja, da države članice EU na nacionalni ravni še naprej izvajajo postopke na podlagi Uredbe.

³³ Predvideva se, da bo to navedeno v Vodniku, ki ga po pooblastilu Evropske komisije, pripravlja Boriana Musseva iz Bolgarije.

nje ali se avdio-video konferenca preko elektronskih medijev šteje kot neposredno ali posredno pridobivanje dokazov. Ne glede na te odgovore pa pridobivanje dokazov v civilnih zadevah v drugi državi članici predstavlja poseg v suverenost te države članice, zato je predhodno pisno soglasje in uskladitev z osrednjim organom te države, nujna. Hkrati pa je potrebno poudariti, da uvodni izjavi 39 in 53 (vključno s sodno prakso SEU) pravijo, da imajo prednost pri pridobivanju dokazov nacionalna pravila³⁴, kjer je mogoče vključiti tudi Haško konvencijo z dne 18. marca 1970 o pridobivanju dokazov v tujini v civilnih ali gospodarskih zadevah³⁵, ki pravi, da so tudi diplomatsko-konzularna predstavništva primerno okolje za pridobivanje dokazov.

Po slovenskem nacionalnem pravu (ZNP) ni mogoče izvesti celotnega postopka glavne obravnave ali obravnave z videokonferenco brez soglasja udeležencev oziroma strank. Dovoljeno pa je izvajanje posameznih dokazov s pomočjo sodobnih telekomunikacijskih sredstev in videokonferenčnih sredstev. To je bilo še posebej očitno ob sprejetih ukrepih omejevanja gibanja za preprečevanje širjenja nalezljive bolezni. Takšna možnost je tudi otrokom prijazna, saj lahko otrok ostane v domačem okolju in mu ni treba na sodišče, kar lahko za otroka pomeni izpostavljenost in stres, kar zagotovo ni v otrokovo korist.

3.2. Izvršljivost

1.1 Za izvršitev v drugi državi članici mora biti sodna odločba najprej izvršljiva v državi izvora. Načini določanja izvršljivosti sodb so po pravnih sistemih različni³⁶ in glede na določila pritožbenih postopkov v posameznih državah lahko traja zelo dolgo, da postane sodba izvršljiva tudi v državi izvora.³⁷

Za zagotovitev (začasne) izvršljivosti v državi izvora, mora sodišče v državi izvršitve pridobiti potrdilo o izvršljivosti, ki sodi v postopek eksekviture oziroma potrjevanja izvršljivosti s strani sodišča, ki je odločbo izdalo. V trenutno veljavni Uredbi eksekvatura ni potrebna za:

³⁴Trenutno je Slovenija edina članica EU, ki (še) ni pristopila k spremembi relevantne procesne zakonodaje, za izvajanje prenovljene Uredbe.

³⁵MKPDCG, II. Poglavje, 15.-22. člen.

³⁶Od odreditve začasne izvršljivosti, ko pritožbeni postopki še tečejo, do avtomatske začasne izvršljivosti, če je pritožbeno sodišče eksplicitno ne zadrži, ob tem pa je potrebno poudariti tudi različne pritožbene roke, število mogočih pritožb in trajanje pritožbenih postopkov.

³⁷Ocena učinka, 2021, str. 55.

- (a) sodbe o pravicah do stikov z otrokom,
- (b) sodbe o vračanju otroka.

Ti pravici sta neposredno priznani in izvršljivi, kar hkrati pomeni, da nasprotovanje priznanju sodbe ni mogoče, to se skladno s 40(2).členom certificira v državi izvora izvršljivost, ne glede na možnost pritožbe, kot to navaja 41(1). člen Uredbe. Sodnik, skladno s 41(2). členom, izda potrdilo, ki med drugim predvideva, da je otrok dobil možnost biti zaslišan, upoštevajoč starost in zrelost otroka. Pravila o priznavanju in izvrševanju se uporabljajo samo za sodne odločbe, s katerimi se podelijo pravice do stikov z otrokom. Pri sodnih odločbah, kjer se pravica do stikov zavrne, pa se priznavanje ureja skladno s splošnimi pravili o priznanju.

Delitev zadev na neposredno izvršljivost in eksekvaturu, kot je vzpostavljena v trenutno veljavni Uredbi, vodi do protislovnih situacij, ko se pravica do stikov in preživnine prizna, priznanje pravice do varstva in vzgoje pa zavrne, kar pomeni, da je ista odločba podvržena dvema različnima postopkoma, samo (ne)priznanje pa je kontradiktorno.

Točka (b) člena 40(1) dodaja, da neposredna izvršljivost velja tudi za odločbe izdane na podlagi 11(8). člena Uredbe, ki se nanaša na sodno odločbo, ki zavrača prvotno odločbo o nevračanju na podlagi Konvencije 1980³⁸. Nadalje 42(1). člen Uredbe določa osnovno načelo, po katerem se poseben postopek v državi članici izvršbe ne zahteva za priznanje in izvrševanje sodnih odločb, ki so bile certificirane v skladu z določbami Uredbe.³⁹

V okviru posameznih členov v navezavi z uvodnimi izjavami je še več razlogov in primerov za raznoliko izvajanje priznavanja in eksekvatur, zato je bila med pogajanji izražena velika podpora popolnemu umiku le-te, kljub temu, da je glavna kritika umika takšnega postopka priznanja izvršljivosti, konkretno znižanje stopnje zaščite pravic otroka. V skladu s sodno prakso SEU⁴⁰, mora biti tudi odlog izvršbe zahtevan na sodišču države izvora in ne države izvršitve, vendar pa toženemu staršu potrdilo izvršljivosti ni vročeno, zato pred njegovo izvršitvijo de facto ne ve o njenem obstoju, zato ne more izpodbijati veljavnosti ali pravilnosti potrdila

³⁸ V resnici sodišča (predvsem francosko) poročajo o neizmerni zahtevnosti in dejansko neizvedljivosti 11(8). člena.

³⁹ Team Romania, 2016, str. 5.

⁴⁰ Primarno gre za sodbo SEU Aguirre Zarraga, C-491/10 PPU, 22. 12. 2010.

v državi članici izvora, sodna praksa SEU pa prepoveduje takšne postopke v državi izvršitve.⁴¹

Vse določbe glede izvršljivosti v prenovljeni Uredi ostajajo relativno nespremenjene (razen členov 56(6) in 57, ki sta spremenjena na podlagi sodne prakse SEU⁴² in ESČP⁴³), hkrati pa veliko bolj strukturirane in jasne s tremi segmenti – poenostavljen sistem priznavanja in izvrševanja, skupna pravila za enotni in privilegirani postopek, natančnejše definiranje izvrševanja.

Privilegirani odločbi v spremenjeni Uredbi (42. člen) sta odločbi, ki sta že v prejšnji Uredbi (40. člen) predstavljali izjemo od eksekviture, in sicer: določitev stikov z otrokom in odločitev o pravici do varstva in vzgoje. Privilegirane odločbe so priznane avtomatsko in imajo samo eno možnost zavrnitve – nezdružljivost s poznejšimi odločbami, kot je nekoliko jasneje opisano že v prvotni Uredbi v drugem stavku 47(2). člena. V spremenjeni Uredbi gre za določeno omejitev sodbe Povše⁴⁴. Poleg pogoja izdaje nezdružljive odločitve v državi uveljavljanja priznanja ali trenutnega običajnega bivanja otroka, je privilegirana odločba veljavna le v kolikor ima dodan obrazec za privilegirane odločbe. Za preprečitev izdaje ali umik potrdila privilegirane odločbe so predvidena tri pravna sredstva: (i) popravek napak v odločbi, (ii) umik odločbe zaradi bistveni vsebinskih napak in (iii) preklic, ker kumulativno niso izpolnjeni pogoji za izdajo potrdila.⁴⁵ Teoretično to pomeni, da se od sodišča, ki je potrdilo o privilegirani odločbi izdalo, zahteva umik, če otrok ni imel zadostne možnosti izraziti svoje mnenje (47(3)(b). člen).

Kot je razvidno je načelo otrokove koristi neposredno vključeno na ravni Uredbe v smislu otrokovega zaslišanja, posredno pa je močno oslABLJENO z poenostavitvijo postopkov izvršbe. Otrokova korist se kot vodilni element izpostavlja tudi v prenovljeni Uredbi v 41. in 68. členu, v navezavi z uvodnima izjavama 57 in 71, ki opredeljujejo zavrnitev izvršitve odločb starševske odgovornosti. S tem pa je načelo otrokove koristi močno relativizirano, saj je (skladno tudi z obstoječo sodno prakso tako ESČP kot SEU) navedeno, da neizvedba zaslišanja, s tem pa neobstoj javne listine o zaslišanju otroka, ne more biti zadostna podlaga

⁴¹ Ocena učinka, 2021, str. 57.

⁴² Konkretno navedeno v točki 81 sodbe SEU Povše, C-211/10 PPU, 1. 7. 2010.

⁴³ Primarno v sodbi ESČP *Sylvester proti Avstriji*, št. 36812/97 in 40104/98, 24. 4. 2003.

⁴⁴ Razlaga v točkah 53, 58, 61 in 76 sodbe SEU Povše, C-211/10 PPU, 1. 7. 2010.

⁴⁵ Musseva, 2020, str. 13.

za zavrnitev izvršitve pravnomočne odločbe sodišča druge države članice.

3.3. Mediacija

Mediacija je neformalno orodje doseganja dogovora. Kot en ključnih instrumentov vračanja protipravno odvzetih otrok je poudarjena tudi v spremenjeni Uredbi, saj je en ključnih instrumentov zavarovanja otrokovih koristi v smislu, da otrok ni izpostavljen formalnim postopkom pred sodiščem. V ta namen uvodna izjava 35⁴⁶ omogoča odlog postopka pred sodiščem. Takšna ureditev predstavlja uskladitev s Konvencijama 1980 in 1996, saj predvsem pri mednarodnih protipravnih odvzemih mediacija lahko igra pomembno vlogo z zaščito otrokovih pravic v smislu, da bo otrok še vedno lahko videl starše po zaključku postopkov.⁴⁷

3.4. Prednostno pravilo

Prednostno pravilo oziroma »overriding rule« je pravilo, ki izhaja iz odstavkov šest in osem 11. člena Uredbe. V trenutno veljavni Uredbi gre zgolj za odgovor na vprašanje o možnostih zaščite posameznika v primeru odločbe sodišča države izvršitve o nevračanju na podlagi 13. člena Konvencije 1980. Trenutni postopek predvideva, da je sodišče izvirne države seznanjeno z novo določbo sodišča izvršitve in ima možnost ponovnega odločanja (11(8). člen Uredbe), ki tako razveljavi odločitev o nevračanju. Gre za izredno kompleksen in težko razumljiv postopek, na katerega je SEU izdalo že več pojasnil⁴⁸ v okviru predhodnih mnenj, še posebej, ker gre v takšnih postopkih navadno za sočasno izvajanje več postopkov (vsaj določitve varstva in vzgoje, spremembe obstoječega sporazuma ter vračanja), kar hkrati pomeni, da se izda odreditev različnih začasnih ukrepov večih sodišč različnih držav. Stališče EU je, da odločba o začasnih ukrepih ene države ne more biti izvršena pred pravnomočnostjo odločbe sodišča druge države članice o določitvi varstva, vzgoje, preživnine in stikov, kar je SEU potrdilo v primeru slovenske državljanke Povše⁴⁹, ko je v točki 63 navedlo, da »*imajo interese za izdajo pravilne in utemeljene*

⁴⁶ Oblikovana na podlagi sodb SEU P proti M, C-507/14, 16. 5. 2015 in SEU Schlömp C-467/16, 9. 2. 2018.

⁴⁷ Lazić, 2018, str. 288.

⁴⁸ Primerljiva pojasnila postopka so v sodbah SEU Rinau, C-195/08 PPU, 11. 7. 2008, SEU Povše, C-211/10 PPU, 1. 7. 2010, SEU Aguirre Zarraga, C-491/10 PPU, 22. 12. 2010.

⁴⁹ SEU Povše, C-211/10 PPU, 1. 7. 2010.

končne sodne odločbe o varstvu in vzgoji otroka, zahteva po odvratanju od ugrabitev otrok ter pravica otroka do rednih osebnih odnosov in neposrednih stikov z obema staršema prednost pred morebitnimi nevšečnostmi, ki bi jih utegnile povzročiti te premestitve«. Še ena od težav teh postopkov je dejstvo, da osrednji organi niso vključeni v postopke skrbništva, v primerih protipravnega odvzema pa tudi starši nimajo interesa za sodelovanje oziroma omogočanje sodelovanja otrok, kar se je izkazalo v zadevi Zarra-ga⁵⁰. Poleg vsega že navedenega pa to pravilo nima enotnega sistema prenosa dokumentov, kot je to pri mnogih drugih postopkih v EU⁵¹.

3.5. Mednarodni protipravni odvzem in vrnitev otroka

ESČP je v svoji sodni praksi že večkrat ugotovilo, da imajo države pogodbenice Konvencije 1980 dolžnost zagotoviti vrnitev otroka po odločbi sodišča, da je bil otrok dejansko protipravno odvzet. Oblikovanje ustreznih in zadostnih pravnih določil, ki to omogočajo, pa je pozitivna obveznost, ki izhaja iz 8. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah⁵².

Kljub dejstvu, da trenutna Uredba v drugem stavku 11(3). člena določa šest tedenski rok za izdajo odločbe, je Evropska komisija je v predlogu spremenjene Uredbe ugotavljala, da je postopek vračanja otroka, ki je bil protipravno odpeljan v drugo državo članico, neučinkovit.

Šesttedenski rok za izdajo odločbe sodišča o vrnitvi se je v praksi izkazal za težko dosegljivega, ne samo zaradi potrebnih procesnih dejanj, pač pa tudi zato, ker ni jasnih navedb o teku rokov. Ena od težav je tudi, da navadno nacionalni pravni okvirji ne postavljajo posebnih rokov za odločitve, ter omejitve števila pravnih sredstev proti izdani odločbi, saj bi to predstavljajo potencialno kršitev človekovih pravic vsaj enega od udeležencev v postopku.

Primeri mednarodnih ugrabitev so navadno zapleteni in relativno redki, zaradi česar se posamezni sodniki, kjer ni specializacij, redko soočajo s tematiko ter imajo zato manj vpogleda v

⁵⁰ Razvidno iz odstavkov 63 do 68 sodbe SEU Aguirre Zarraga, C-491/10 PPU, 22. 12. 2010.

⁵¹ Predvsem npr. v sistemu notranjega trga-IMI, kjer so pravnomočne prekrškovne odločbe za namen razumevanja že prevedene v samem sistemu. Hkrati je vključitev odločb po civilnem sistemu, v IMI sistem, tudi predlog in namen Evropske komisije.

⁵² Kar je jasno opredeljeno v 76 odstavku pritožbe ESČP *Maire proti Portugalski*, št. 48206/99, 26. 6. 2003 in 108 odstavku ESČP *Ignaccolo-Zenide proti Romuniji*, št. 31679/96, 25. 1. 2000.

strokovni razvoj področja in komunikacij z drugimi sodišči EU na temo, kar je med drugim bistveno za neposredno izvršljivost, kjer je institut medsebojnega zaupanja med sodišči, bistvenega pomena. Veliko težavo pa predstavlja tudi prednostno pravilo, saj se to uporablja ravno za primere mednarodnega protipravnega odvzema otroka.⁵³

Ključne ugotovljene pomanjkljivosti sistema so v časovnem aspektu, tako v prvotni obravnavi na ravni osrednjih organov in sodišč kot tudi pri nadaljnji obravnavi pritožb, saj imajo nekatere države članice do 12 pritožbenih stopenj⁵⁴. Zato je v okviru prenove ena ključnih sprememb v 24. členu, ki predvideva 6-tedenski rok za odločitev sodišča o vračanju (razen v izjemnih primerih, kot so navedeni v uvodni izjavi 42) in 5-dnevni rok za obravnavo na osrednjih organih. Vendar povratna možnost (torej pritožba, prijava) v primeru molka organa, ni podana. Po drugi strani pa 25. člen, v navezavi na uvodno izjavo 35, omogoča uporabo alternativnih načinov reševanja protipravnega odvzema otroka, skladno s 7(1) (c). členom Konvencije 1980, da se omogoči prostovoljna vrnitev otroka in sporazumna rešitev spora, ki otroku omogoči izvajanje stikov z obema staršema, skladno s KOT, razen v primerih kot je družinsko nasilje, ki je izpostavljeno v uvodni izjavi 43, kot izjema. V teh primerih pa zagotovitev vračanja otroka niti ne bi bila njegova največja korist.

V okviru mednarodnega protipravnega odvzema in vračanja je ključen 27. člen spremenjene Uredbe, ki v navezavi na uvodno izjavo 45, razširja pristojnosti sodišča, da v eni odločbi zagotovi zaščito otrokovih koristi z institucionalizacijo oziroma namestitvijo otroka v zavod, kjer sodišče to presodi. Skladno s tem pa lahko istočasno z odločbo o (ne)vračanju izda tudi prepoved približevanja, kot dodatno zagotovilo zaščite otrokovih interesov. Glede na dejstvo, da gre za mednarodne primere pa ima sodišče možnost neposredne komunikacije z osrednjimi organi ali sodišči druge države, na podlagi novega 27(4). člena. Prednostno pravilo je pa je ohranjeno le za primere iz 13. člena Konvencije 1980, kjer gre za odločbo o nevračanju na podlagi resne nevarnosti za otroka.

Zaradi neobstoja izvedbene nacionalne zakonodaje tako Uredbe kot tudi spremenjene Uredbe slovenska sodišča odločajo, upo-

⁵³ Predlog Uredbe Sveta COM(2016)0411 final, 2016, str. 3.

⁵⁴ Statistični podatki Evropske komisije kažejo, da odločanje lahko traja do 324 dni, da pride do pravomočne odločbe, povprečje pa je 154 dni.

števajoč določila Zakona o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (ZMZPP), ZNP in Zakona o izvršbi in zavarovanju (ZIZ), ki omogoča hitrejše odločanje.

4. Notranjepravni kazenski vidik protipravnega odvzema otroka

V uvodu je potrebno poudariti, da roditelj, ki mu je bila mladoletna oseba zaupana v izključno vzgojo in varstvo ne more biti storilec kaznivega dejanja določenega v prvem odstavku 190. člena KZ-1, v kolikor pa gre za deljeno vzgojo in varstvo pa je potrebna preučitev še drugih kvalifikacijskih pogojev.⁵⁵

Samovoljno prilaščanje otroka, odhod neznano kam in posledično onemogočanje stika mladoletnega otroka z drugim staršem nedvomno predstavljajo ogrožitveno dejanje za otrokove koristi.⁵⁶ Otrok je ogrožen, če je utrpel, ali je zelo verjetno, da bo utrpel škodo, in je ta škoda oziroma verjetnost, da bo škoda nastala, posledica storitve ali opustitve staršev ali posledica otrokovih psihosocialnih težav, ki se kažejo kot vedenjske, čustvene, učne ali druge težave v njegovem odraščanju (157. člen DZ).

V primerih, ko pride do kolizije med spoštovanjem pravno-močne sodne odločbe oziroma sporazuma o varstvu, vzgoji, preživitvi in stikih ter načelom največje otrokove koristi, kot je definirana tako v 9(3). členu KOT kot tudi v 141. členu DZ je potrebno v vsakem posameznem primeru presoditi ali je/ni posameznik z preprečitvijo sodno določenih stikov ravnal v največjo korist otroka ter da zaradi slednjega ni izključena protipravnost njegovega ravnanja, katerega sankcioniranju je namenjeno kaznivo dejanje iz prvega odstavka 190. člena KZ-1.⁵⁷

Ob tem je bistveno poudariti, da je oškodovanec kaznivega dejanja po 190. členu KZ-1 v materialnopravnem smislu otrok, z utemeljitvijo, da je zavarovana dobrina te inkriminacije mladoletna oseba. Vendar se z kaznivim dejanjem po 190. členu KZ-1 posega tudi v pravice oseb, ki imajo po 138. in 151. členu DZ pravico do varstva, vzgoje in skrbi za mladoletno osebo. Še posebej glede na dejstvo, da slovenska zakonodaja ločuje med varstvom in vzgojo (138. člen DZ) in starševsko skrbjo (151. člen DZ), ki nista neposredno pove-

⁵⁵ VSL Sodba VII Kp 9353/2019, 29.10.2021.

⁵⁶ VSL Sklep IV Cp 735/2021, 26. 05. 2021.

⁵⁷ VSL Sodba VII Kp 50140/2018, 16. 10. 2020.

zani, kar pomeni, da tudi v kolikor en od staršev nima dodeljene pravice do varstva in vzgoje, pravico do starševske skrbi ohrani, saj je odvzem le-te popolnoma ločen postopek, ki sodi pod trajnejše ukrepe varstva koristi otroka. Kaznivo dejanje po 190. členu KZ-1 sicer ne varuje pravic oseb, ki sta jim zaupana varstvo in vzgoja, temveč koristi mladoletnega otroka. Po določbi 144. člena Zakona o kazenskem postopku⁵⁸ je oškodovanec vsaka oseba, katere osebna ali premoženjska pravica je s kaznivim dejanjem prekršena ali ogrožena, po stališču Vrhovnega sodišča ne more biti dvoma, da so v procesnem smislu oškodovanci obravnavanega kaznivega dejanja vsi, katerih osebne pravice so ogrožene ali prekršene, torej ne le otroci, temveč tudi osebe, ki so jim otroci zaupani. Slednje lahko namreč pri posegu v osebnostno pravico, če so podani vsi elementi odškodninske odgovornosti, zahtevajo odškodnino za nepremoženjsko škodo iz naslova duševnih bolečin.⁵⁹

To pomeni, da je za sprožitev kazenskih postopkov v okviru mednarodnega protipravnega odvzema otroka nedvoumno izkazati zlonamernost starša, ki je otroka odpeljal in onemogoča izvršitev izvršljivih odločb sodišča o stikih med mladoletnim otrokom in drugim staršem, s čimer so kršene osebne pravice mladoletnega otroka do stikov z drugim staršem, saj so stiki predvsem otrokova pravica. Hkrati pa je z s takšnim ravnanjem poseženo tudi v osebne pravice starša, ki je ostal, saj spada pravica do stikov z lastnim otrokom pod okrilje pravice do družinskega življenja, ki jo ščitita tako 53. in 54. člen Ustave RS kot tudi 8. člen EKČP.⁶⁰

5. Zaključek

Nov DZ, ki je v uporabi od leta 2019, postopke odločanja o družinskih zadevah iz pravnega področja prenaša v nepravdno, kar daje sodišču, pristojnemu za odločanje, več odgovornosti in več uradnih pooblastil, hkrati pa otroka postavi v središče odločanja, torej kot subjekt in ne več kot objekt postopka. S širitvijo pristojnosti je na sodišče preneseno tudi odločanje o ukrepih trajnejše narave, kar bo za izvajanje prenovljene Uredbe, uporabno (z vidika 27. člena Uredbe).

⁵⁸ Uradni list RS, št. 176/21 - UPB.

⁵⁹ VSRS Sodba II Ips 14/2016, 30. 11. 2017 in VSRS Sodba II Ips 53/2006, 27. 03. 2008.

⁶⁰ VSRS Sodba I Ips 19809/2016, 05. 03. 2020.

Glede same uporabe Uredbe je težko pridobiti podatke o dejanskem obsegu uporabe Uredbe v postopkih na prvostopenjskih sodiščih, ker informacijski registri slovenskih sodišč ne vodijo takšnih evidenc. Glede na izkušnje slovenskih sodnikov pa se veliko primerov, kjer se uporablja Uredba, konča s sodno poravnavo. V objavljeni sodni praksi je mogoče ugotoviti, da je bila v odločitvah višjih sodišč Uredba uporabljena v 25 primerih, od leta 2017 v 14 primerih, Vrhovno sodišče pa jo je uporabilo v dveh objavljenih sklepih.⁶¹

Težave na prvostopenjskih sodiščih najpogosteje nastanejo pri ugotavljanju otrokovega običajnega prebivališča v primerih, ko se je eden od partnerjev z otrokom preselil v drugo državo članico EU, kar seveda odpira vprašanja o pristojnosti. Prihaja tudi do primerov, da je bilo slovensko sodišče sicer pristojno le za razvezo zakonske zveze v skladu s 3.členom Uredbe, ne pa tudi za odločanje o starševski odgovornosti. Po slovenskem nacionalnem pravu je sodišče ob ločitvi sicer dolžno sočasno odločati o vprašanju razveze zakonske zveze in določitvi vzgoje in varstva, stikov in preživljanju otroka, vendar ne vedo vsi, da sodna praksa SEU⁶² v posebnih primerih omogoča delitev tega vprašanja z odločanjem le o razvezi.

V času od objave spremenjene Uredbe (2019), pa do njene uporabe (2022) se je srečanja Evropske sodniške mreže, ki aktivno razpravlja o sodniški implementaciji posameznih členov spremenjene Uredbe z navajanjem izkušenj posameznega sodnika, se je takšnega srečanja udeležila le ena sodnica, kar kaže na stopnjo interesa do EU prava med družinskimi sodniki.

⁶¹ Analiza pripravljena s strani družinske sodnice Janje Roblek za namen predstavitve na Evropski sodniški mreži.

⁶² Primer sodne prakse SEU PM proti AH, C-604/17, 16. 1. 2018.

LITERATURA IN VIRI

Samostojne publikacije

- Baarsma N.A. (2011). *The Europeanisation of International Family Law*. Haag, Nizozemska: TMC Asser Press.
- Cross-border parental child abduction in the European Union. European Union Publications Office, Bruselj, 2015.
- Lainšček L.G. (2018). *Otrokova največja korist kot pravni standard v družinskopravnih zadevah* (magistrsko delo). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta.
- Lazić V. et al. (2018). *Regulation Brussels IIbis - Guide for Application*. Haag, Nizozemska: Asser Institute, Centre for International & European law.
- Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa. Evropska pravosodna mreža v civilnih in gospodarskih zadevah, Bruselj, 2014.

Članki v revijah

- Aras Kramar, S. (2020). The Voice of the Child: Are the Procedural Rights of the Child Better Protected in the New Brussels II Regulation? *Open Journal for Legal Studies*, 2020, 3(2), str. 87-98.
- Drventić, M. (2017). New Trends in European Family Procedural Law. *EU and Comparative Law Issues and Challenges*. 2017, 1, str. 424-446.
- Francq, S. (2003). Parental responsibility under Brussels II. *ERA Forum - Special Issue: European Family Law*, 2003, 1, str. 54-72.

Prispevki v zbornikih, enciklopedični sestavki in poglavja v knjigah

- Article 11 working group: The method for processing and hearing incoming return cases under the 1980 Hague Child Abduction Convention in conjunction with Regulation (EC) No 2201/2003. *Evropska pravosodna mreža v civilnih in gospodarskih zadevah*, Bruselj, 2019.
- Koukoulis A. N., Kakos N. (2020). Parental Responsibility Affairs under Regulation (EU) 1111/2019 with some Aspects of the Greek Civil Code. *Evrigenis Yearbook of international and european law*, 2020, 2, str. 149-167.
- Kramer X.E. (2018). Judicial Cooperation in Civil Matters. V: *The Law of the European Union*. P.J. Kuijper, F. Amtenbrink, D. Curtin, B. De Witte, A. McDonnell in S. Van den Bogaert (ur.). Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, str. 721-740.
- Lucić, N. (2018). Protection of the right of the child to be heard in divorce proceedings – harmonization of Croatian law with European legal standards. V: *Procedural Aspects of EU Law / Duić, D., Petrašević, T.(ur.)*. Osijek: Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Law Osijek, str. 391-423.
- Musseva, B. (2020). The Recast of the Brussels IIa Regulation: The Sweet and Sour Fruits of Unanimity. *ERA Forum*, 2020 21, 129-142.
- Team Romania: A pleading for the abolition of the exequatur procedure in Regulation (EC) no. 2201/2003 for judgments regarding parental responsibility. *EJTN Themis Competition 2016 Semi-final B*, Team Romania, 2016.

Pravni viri

- Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij Organizacije združenih narodov in konvencij, sprejetih v Mednarodni agenciji za atomsko energijo. Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 9/92, 9/93, 5/99, 9/08, 13/11, 9/13 in 5/17.
- An EU Agenda for the Rights of the Child. COM/2011/0060 final. Bruselj, 15. 2. 2011.
- Analyse statistique des demandes déposées en 2008 en application de la convention de la haye du 25 octobre 1980 sur les aspects civils de l'enlèvement international d'enfants. Partie II – Rapport régional HCCH. Doc. pré. No 8 B – mise à jour. Haag, november 2011.
- Dyer A. (1978). Rapport sur l'enlèvement international d'un enfant par un de ses parents («kidnapping légal»). Conférence de La Haye de droit international privé, Actes et documents de la Quatorzième session 6 au 25 octobre 1980, str. 12-58.
- Kazenskega zakonika (KZ-1). Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21 in 186/21.
- Listina Evropske unije o temeljnih pravicah. Listina Evropske unije o temeljnih pravicah. Uradni list Evropske unije, št. C 326, 26. 10. 2012, str. 391-407.

- Ocena učinka, ki spremlja dokument Predlog uredbe Sveta o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in zadevah v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o mednarodni ugrabitvi otrok (prenovitev). SWD(2016) 207 final/4 corrigendum. Bruselj, 11. 2. 2021.
- Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije. Uradni list EU, št. C 326, 26. 10. 2012, str. 1–390.
- Predlog Uredbe Sveta o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o mednarodni ugrabitvi otrok (prenovitev). COM(2016)411 final, Bruselj, 30. 6. 2016.
- Recast of the Brussels IIa Regulation, Tenth Report of Session 2016–17. House of Commons - European Scrutiny Committee. 2016, str. 54–59.
- Report from the Commission on the application of Council Regulation (EC) No 2201/2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, repealing Regulation (EC) No 1347/2000. COM(2014)225 final, Bruselj, 15. 4. 2014.
- Sklep Sveta št. 2006/719/ES z dne 5. oktobra 2006 o pristopu Skupnosti k Haaški konferenci o mednarodnem zasebnem pravu. Uradni list EU, št. L 297, 26. 10. 2006, str. 1–14.
- Treaty establishing the European Economic Community. Uradni list Evropske unije, št. C 224, 31. 8. 1992, str. 6–79.
- Uredba (EU) št. 606/2013 Evropskega parlamenta in Sveta o vzajemnem priznavanju zaščitnih ukrepov v civilnih zadevah. Uradni list EU, št. L 181, 29.6.2013, str. 4–12.
- Uredba Sveta (ES) št. 1347/2000 z dne 29. maja 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo. Uradni list Evropske unije, št. L 160, 30. 6. 2000, str. 19–36.
- Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000. Uradni list EU, št. L 338, 23. 12. 2003, str. 1–29.
- Uredba Sveta (EU) 2019/1111 z dne 25. junija 2019 o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o mednarodnem protipravnem odvzemu otrok (prenovitev). Uradni list EU, št. L 178, 2. 7. 2019, str. 1–115.
- Uredbe Sveta (ES) št. 2020/1783 z dne 25. novembra 2020 o sodelovanju med sodišči držav članic pri pridobivanju dokazov v civilnih ali gospodarskih zadevah (pridobivanje dokazov). Uradni list EU, št. L 405, 2.12.2020, str. 1–39.
- Ustava Republike Slovenije (Ustava RS). Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a.
- Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (Uradni list RS, št. 56/99, 45/08 – ZArbit in 31/21 – odl. US)
- Zakon o nepravdnem postopku (ZNP). Uradni list RS, št. 16/19.
- Zakon o prijavi prebivališča (ZPPreb-1). Uradni list RS, št. 52/16, 36/21 in 3/22 – ZDeb.
- Zakon o ratifikaciji konvencije o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok (Konvencija 1980). Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 6/93 in 14/12.
- Zakon o ratifikaciji Konvencije o pridobivanju dokazov v civilnih ali gospodarskih zadevah v tujini (MKPDCG). Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 19/00.
- Zakon o ratifikaciji Konvencije o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju, uveljavljanju in sodelovanju glede starševske odgovornosti in ukrepov za varstvo otrok (Konvencija 1996). Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 23/04.

Sodna praksa

- ESČP *Gajtani proti Švici*, Evropsko sodišče za človekove pravice, št. 43730/70, 9. 9. 2014, ECLI:CE:ECHR:2014:0909JUD004373007.
- ESČP *Ignaccolo-Zenide proti Romuniji*, Evropsko sodišče za človekove pravice, št. 31679/96, 25. 1. 2000, ECLI:CE:ECHR:2000:0125JUD003167996.
- ESČP *Maire proti Portugalski*, Evropsko sodišče za človekove pravice, št. 48206/99, 26. 6. 2003, ECLI:CE:ECHR:2003:0626JUD004820699.
- ESČP *Sylvester proti Avstriji*, Evropsko sodišče za človekove pravice, št. 36812/97 in 40104/98, 24. 4. 2003, ECLI:CE:ECHR:2003:0424JUD003681297.
- SEU *Joseba Andoni Aguirre Zarraga proti Simone Pelz*, Sodišče Evropske unije, C-491/10 PPU, 22. 12. 2010, ECLI:EU:C:2010:828.
- SEU *P proti M*, Sodišče Evropske unije, C-507/14, 16. 5. 2015, ECLI:EU:C:2015:512.
- SEU *PM proti AH*, Sodišče Evropske unije, C-604/17, 16. 1. 2018, ECLI:EU:C:2018:10.

SEU *Rinau*, Sodišče Evropske unije, C-195/08 PPU, 11. 7. 2008, ECLI:EU:C:2008:406.

SEU *Schlömp*, Sodišče Evropske unije, C-467/16, 9. 2. 2018, ECLI:EU:C:2017:993.

VSL Sklep IV Cp 735/2021, Višje sodišče Republike Slovenije, 26. 5. 2021, ECLI:SI:VSLJ:2021:IV.CP.735.2021.

VSL Sodba VII Kp 50140/2018, Višje sodišče Republike Slovenije, 26. 10. 2020, ECLI:SI:VSLJ:2020:VII.KP.50140.2018.

VSL Sodba VII Kp 9353/2019, Višje sodišče Republike Slovenije, 29. 10. 2021, ECLI:SI:VSLJ:2021:VII.KP.9353.2019.

VSRS Sodba II Ips 14/2016, Vrhovno sodišče Republike Slovenije, 30. 11. 2017, ECLI:SI:VSRS:2017:II.IPS.14.2016.

VSRS Sodba II Ips 53/2006, Vrhovno sodišče Republike Slovenije, 27. 3. 2008, ECLI:SI:VSRS:2008:II.IPS.53.2006.

Spletni viri

Kdo zastopa otroka po novem družinskem zakoniku?. Uradni list, 28. 2. 2019. <https://www.uradni-list.si/novice/pogled/kdo-zastopa-otroka-po-novem-druzinskem-zakoniku> (zadnjič obiskano: 30. 3. 2022).